

Kleine gaven, grote wonderen

Preek over Johannes 6:1-14

Welk gedeelte van een speelfilm is het minst populair? Je kunt het duidelijk merken als je in de bioscoop bent: zodra de aftiteling begint, staan de mensen op en begeven zich naar de uitgang. Eigenlijk heel oneerlijk: de sterren staan altijd met hun namen groot en duidelijk in beeld en zodra hun namen aan het begin van de film op het scherm voorbijkomen, begint het stil te worden in de bioscoopzaal. Maar al die tientallen en soms honderden andere medewerkers komen aan het eind, met kleine lettertjes en door bijna niemand opgemerkt. Toch zouden die filmsterren niet kunnen werken zonder deze anderen. Wat blijft er over van een filmster als hij of zij niet goed is gekleed, of als de visagist slecht werk levert. Zou James Bond nét zo populair zijn als er geen special-effects-specialisten aan mee zouden werken? Nee, bij een goede film verdienen die 'kleine namen' het eigenlijk om gelezen te worden. Hun medewerking is – hoe onzichtbaar soms ook – onmisbaar voor de grote sterren.

In de bijbel staat een verhaal, waarbij (als het ware) in de aftiteling één naam zelfs helemaal ontbreekt. En dat terwijl de medewerking van deze persoon van groot belang was voor het wonder dat de Here Jezus deed. Uiteraard gaat het bij een wonder om de grootheid van God, maar toch is het bijzondere dat God vaak eenvoudige mensen daarbij wil inschakelen. En van zo'n 'medewerker van God' kunnen wij vaak heel wat leren.

Johannes 6:1-14

Daarna vertrok Jezus naar de overzijde van de zee van Tiberias in Galilea. En Hem volgde een grote schare, omdat zij de tekenen zagen, die Hij aan zieken verrichtte. En Jezus ging de berg op en zat daar neder met zijn discipelen. En het Pascha, het feest der Joden, was nabij.

Toen Jezus dan de ogen opsloeg en zag, dat een grote schare tot Hem kwam, zeide Hij tot Filippus: Waar zullen wij broden kopen, dat dezen kunnen eten? Maar dit zeide Hij om hem op de proef te stellen, want Hij wist zelf, wat Hij doen zou. Filippus antwoordde Hem: Tweehonderd schellingen brood is voor dezen niet genoeg, als ieder een kleine hoeveelheid zal krijgen. Eén van zijn discipelen, Andreas, de broeder van Simon Petrus, zeide tot Hem: Hier is een jongen, die vijf gerstebroden en twee vissen heeft; maar wat betekent dit voor zovelen? Jezus zeide: Laat de mensen gaan zitten. Nu was er veel gras op die plaats. De mannen gingen dus zitten, ten getale van omstreeks vijfduizend.

Jezus dan nam de broden, dankte en verdeelde ze onder hen, die daar zaten, evenzo van de vissen, zoveel zij wensten. En toen zij verzadigd waren, zeide Hij tot zijn discipelen: Verzamelt de overgebleven brokken, opdat niets verloren ga. Zij verzamelden die dus en vulden twaalf korven met brokken van de vijf gerstebroden, die overgeschoten waren, nadat men gegeten had.

Toen dan de mensen zagen, welk teken Hij verricht had, zeiden zij: Deze is waarlijk de profeet, die in de wereld komen zou.

Dit bekende verhaal is het enige wonder dat door alle 4 de evangelisten wordt verteld. Het raakt dus de kern van Jezus leven en optreden. Het lijkt zo'n onbeduidend zinnetje in vers 4: het Pascha kwam eraan. Maar toch is het een hele belangrijke mededeling. Het Pascha is namelijk het feest van de Voorbijgang, waarbij werd gedacht aan de bevrijding uit de slavernij van Egypte. Elke Israëlitische familie slachtte toen in de nacht van de uittocht een lam en streek het bloed daarvan aan de deurposten. Daardoor ging God de huizen van de Israëlieten voorbij in de nacht die Egypte dood en verderf bracht. Het bloed van het paaslam bracht dus redding voor Gods volk, het lam dat dood ging gaf leven aan de mensen. Zo is ook Christus als Paaslam voor ons geslacht (1 Cor. 5:7), zodat wij eeuwig zouden leven!

Een eindje verderop in het evangelie van Johannes zegt Jezus meerdere malen: "Ik ben het brood des levens." (Joh. 6:35, 48 en 51) Zoals het bloed van het Paaslam leven gaf, geeft gewoon brood ook leven aan de mensen. In dit verhaal laat Jezus door het wonder zien, dat Hij het levende brood is en leven geeft aan wie gelooft. Omdat de mensen dat niet begrepen en Hem de dag erna weer opzochten (Joh. 6:26) legde Jezus dat uit met de woorden: "Ik ben het levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is. Indien iemand van dit brood eet, hij zal in eeuwigheid leven; en het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, voor het leven der wereld." (Joh. 6:51) Dit is dus de kern van Jezus leven en de boodschap van het wonder. *

We gaan het verhaal eens beter bekijken. Een grote menigte volgt Jezus om de genezingen te zien die Hij doet. Inmiddels is het al laat geworden en de duisternis valt in Israël sneller dan bij ons. Daarom dringen de discipelen er (volgens Mattheüs 14:15) bij Jezus op aan om de menigte naar huis te sturen. Dan kunnen ze nog op tijd wat boodschappen doen. Maar Jezus heeft andere plannen.

Hij vraagt aan één van de discipelen: "Filippus, waar kunnen we broden kopen om deze mensen eten te geven?" Filippus zal wel heel verbaasd hebben gekeken. Onmiddellijk slaat hij aan rekenen. Een half jaarsalaris is nog niet eens genoeg om iedereen ook maar een klein beetje te geven! Waar wil Jezus dan zoveel geld vandaan halen!?

Deze reactie is echt menselijk: altijd alles willen berekenen, vertrouwen op het geld dat je hebt. Toch zou je van Filippus wel een andere reactie mogen verwachten, hij was namelijk één van de allereerste discipelen. En op de eerste volle dag dat hij Jezus volgde, maakte hij meteen ook het eerste wonder mee dat de Heer deed: van water wijn maken op de bruiloft te Kana. (zie Joh. 1:43 – 2:11) Hij zou dus moeten weten, dat Jezus niet afhankelijk is van geld en bezit.

Dan komt Andreas eraan met een jongetje. Het ventje heeft 5 broden en 2 visjes bij zich en wil dat kennelijk aan de Heer afstaan. Niet echt een bijzonder grote oogst dus... Dat betekent 1 brood voor 1000 man en 1 visje delen met 2500 man: voor iedereen een kruimeltje dus. Daar hebben we ook niets aan, zegt Andreas teleurgesteld. Overigens, het is wel grappig dat het Grieks (de grondtaal van het Nieuwe Testament) dit miezerige beeld versterkt door de woordkeus: er staan allemaal verkleinwoordjes. Het is een klein jochie met kleine visjes. Gerst is eigenlijk voedsel voor de paarden en gerstebrood werd alleen gegeten door de armen of in tijden dat er hongersnood was. En het woord voor visjes betekent letterlijk: klein toetje. Het waren waarschijnlijk gedroogde visjes. Nee, het jongetje heeft niet bepaald een uitgebreid feestmaal bij zich.

En Jezus, is Hij nu ten einde raad? Nee! "Hij wist zelf, wat Hij doen zou." Jezus zit nooit met de handen in het haar. Soms, als wij op de proef gesteld worden, lijkt het wel eens alsof God ook onmachtig is. Maar hier lezen we dat het geen onmacht of grilligheid is, maar dat Hij Filippus op de proef wil stellen. Als God je op de proef stelt, wil Hij je wat leren. Daar word je dus beter van en God toont daardoor Zijn almacht (in plaats van onmacht).

Jezus geeft Zijn discipelen opdracht de mensen te laten zitten in het gras. Vijfduizend mensen zetten zich gehoorzaam neer en daar vooraan staat Jezus met in zijn handen een karige maaltijd. Wat zou jij gedacht hebben als je daarbij zat: dat jouw honger gestild zou worden? Maar Jezus doet onverstoorbaar wat elke Joodse vader aan de eettafel doet: danken voor het brood dat God uit de aarde heeft doen opkomen. Daarna begint Hij het brood en de vis te verdelen. De stukjes brood en vis geeft Hij aan de discipelen die het weer uitdelen onder de mensen. En dat gaat maar door, totdat iedereen verzadigd is. Het staat er alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Maar hier is een wonder van wereldformaat gebeurd! Voor God is het wonderlijkste heel gewoon: "Zou voor de Here iets te wonderlijk zijn?" (Gen. 18:14)

Als iedereen genoeg gegeten heeft, geeft Jezus de discipelen opdracht om de restjes te verzamelen. Er mocht niets verloren gaan. En elke discipel haalt nog een hele mand vol brokken op. Uiteindelijk is er dus meer over dan er in het begin aan brood geweest is! Kijk, zo is onze God: als Hij geeft, geeft Hij overvloedig (2 Cor.9:12, Spr.28:25b) en zelfs het kleinste is in Zijn ogen waardevol genoeg om te bewaren...

In het verhaal komen we drie namen van hoofdpersonen tegen: Jezus, Filippus en Andreas. Maar dat jongetje intrigeert mij enorm. Wie was hij, hoe heette hij? Het is niet bekend en toch is hij heel bijzonder. Hij gaf namelijk de grondstoffen aan de Heer, zodat Die het wonder kon gaan doen. Hij had niet veel en wat hij had was niet waardevol. Toch ging hij ermee naar de Here en stond het af. En Jezus kon daarmee iets groots doen. Het jongetje is een grote tegenstelling met de discipelen. Hij had net als Filippus en Andreas ook wel kunnen bedenken dat zijn schamele bezit bij lange na niet genoeg was om zoveel mensen eten te geven. Maar het grote verschil was dat de jongen het kleine beetje dat hij had desondanks weggaf. Weer is het hier een kind, dat volwassenen tot een voorbeeld wordt gesteld. Een kind heeft dat nog: het blindelings vertrouwen, zonder berekenen of twijfelen.

Daar kunnen wij vandaag nog heel wat van leren: als we God *niets* aanbieden, heeft Hij niets om een wonder mee te doen. Maar wat we aan Hem afstaan, wil Hij gebruiken om grote dingen te doen.

Hoe zit dat met jou? Hoe stel jij je op in de Gemeente van Christus? Veel mensen zeggen: 'Ik kan niet zo veel; ik doe maar niets, want wat ik kan stelt niet zoveel voor.' Dan zit je in de kerk en je kijkt toe en er gebeurt inderdaad ook niet zo veel. Je redeneert als Andreas: 'Het is vast niet genoeg wat we hebben, we redden het zo nooit.' Merk je trouwens, dat je op deze manier heel erg van jezelf en je eigen mogelijkheden uitgaat? Maar dan vergeet je God! Hij maakt nieuwe wegen waar onze paden doodlopen. Hij is niet afhankelijk van onze beperkingen, maar wil wel graag onze beperkte gaven gebruiken.

Of misschien lijk je meer op Filippus, berekenend: 'Is het haalbaar? Kunnen we alles wat we in de Gemeente willen doen wel betalen? Nee, dat lukt ons vast nooit! Hoe moet dat nou verder?' Ook bij zo'n houding komt er niet veel van de grond. En ook dan vergeet je God. Hij heeft geen bankrekening en hoeft niet te letten op Zijn saldo. God kan grootse dingen doen met als grondstof... niets! Weet je nog hoe Hij de wereld vorm gaf? Hij hoefde maar te spreken en het was er. Gods rijkdom is onbeperkt en Hij wil er overvloedig van uitdelen. En toen dat jongetje Hem 5 broodjes en 2 visjes gaf en de Here Jezus ervan begon te delen, werd het een overvloed van eten. Zo'n wondermaaltijd is zelfs voor al het geld van de wereld niet te koop. Dit kon alleen gebeuren door Gods kracht en het kleine geschenkje van dat jochie, die dat eten niet eens van zichzelf had. Hij zal vast het van zijn moeder hebben meegekregen voor onderweg.

Zo hebben we allemaal ook wel iets van God gekregen, gaven die we kunnen gebruiken in Zijn dienst. En de Heer geeft enorm veel gaven, zoals de gave van het helpen, onderwijs geven, bemoedigen, uitdelen, eenvoudig zijn, leiding geven, barmhartigheid bewijzen, liefhebben (*zie Rom. 12:6-10*), gaven van kennis en van inzicht in geestelijke zaken, gaven van genezing en gewoon de gave van geloof en een groot vertrouwen in God. (*zie 1 Cor. 12:8-10*) Zo geeft Hij iedereen gaven, die nuttig zijn voor de héle Gemeente (*1 Cor. 12:7*). Ook aan jou speciaal heeft Hij gaven gegeven, waarvan Hij het nodig vindt dat je ze gebruikt voor het Lichaam van Christus, de Gemeente. (*1 Cor. 12:11*) Je zult die gave misschien niet eens goed van jezelf weten, of je vindt wellicht dat het niet zo bijzonder is en niets voorstelt. Maar denk dan eens aan dat jongetje. Wat is dit onbelangrijk mensje door het afstaan van zijn mandje voedsel een *zegen* geworden voor duizenden anderen...

Met al onze specifieke en persoonlijke gaven mogen we elkaar in de Gemeente aanvullen. De één valt meer op, maar is echt niet meer waard voor God. De ander werkt juist stilletjes op de achtergrond, eigenlijk niemand die het merkt. Totdat hij of zij uitvalt door ziekte bijvoorbeeld. Ineens merkt de hele Gemeente dan hoe belangrijk dat onopvallende werk is.

Het is net als in een lichaam. Ik moest jaren geleden aan m'n grote tenen geopereerd worden. Ik denk dat er niet veel mensen zijn die hun grote teen erg belangrijk vinden. Maar ik heb ervaren dat ze wel degelijk heel nuttig zijn. Na de operatie kon ik in het begin alleen maar schuifelen, en ineens ontdek je dan hoe nodig je grote tenen zijn voor het bewaren van je evenwicht als je loopt!

De bijbel vergelijkt het functioneren van de Gemeente ook met een lichaam, waarvan Jezus het Hoofd is. Hij doet door zijn Geest het denkwerk, Hij stuurt het lichaam aan. En wij zijn de lichaamsdelen, elk op zijn of haar eigen plaats en met een unieke functie.

We lezen daarover in 1 Cor. 12:4-27 (Groot Nieuws Vertaling):

Er zijn verschillende gaven, maar de Geest die ze geeft, is een en dezelfde. Er zijn verschillende manieren om elkaar te dienen, maar de Heer die de opdracht geeft, is een en dezelfde. Er zijn verschillende uitingen van bijzondere kracht, maar het is een en dezelfde God die dit alles in allen bewerkt. Maar iedereen ontvangt de Geest tot welzijn van allen.

De een ontvangt van de Geest de gave van wijsheid, een ander heeft dankzij dezelfde Geest de gave van kennis, en een derde legt door de werking van diezelfde Geest een groot geloof aan de dag. Door die ene Geest krijgen anderen de gave om zieken te genezen of de kracht om wonderen te doen, weer anderen de gave om uit naam van God te spreken, goede geesten te onderscheiden van duivelse, te spreken in vreemde klanken of de betekenis van die klanken uit te leggen. Maar al die gaven zijn het werk van een en dezelfde Geest, die daarvan aan ieder afzonderlijk uitdeelt zoals hij wil.

Zoals het lichaam een eenheid is en de ledematen een veelheid, en alle ledematen ondanks hun veelheid toch één lichaam vormen, zo is het ook met Christus. Want wij allen zijn in de kracht van diezelfde ene Geest ook door de doop één lichaam geworden, of we nu Joden of Grieken, slaven of vrije mensen zijn; allemaal zijn we doordrenkt met één Geest. Een lichaam bestaat nu eenmaal niet uit een enkel deel, maar uit veel delen. Als de voet zou zeggen: Ik hoor niet bij het lichaam, want ik ben geen hand!, zou hij er dan niet bij horen? En als het oor zou zeggen: Ik ben het oog niet, ik hoor niet bij het lichaam!, zou het er dan niet bij horen? Als het hele lichaam oog was, waarmee kon het dan horen? Of als het alleen maar oor was, hoe kon het dan ruiken? Maar God heeft nu eenmaal gezorgd voor verschillende organen die elk hun plaats hebben in het lichaam, zoals hij dat wilde. Als het geheel uit één orgaan bestond, waar bleef dan het lichaam? Maar in feite zijn er een groot aantal delen die samen één lichaam vormen. Het oog kan niet tegen de hand zeggen: Ik heb je niet nodig. Zo kan ook het hoofd niet tegen de voeten zeggen: Ik heb jullie niet nodig. Nee, het is eerder zo dat de lichaamsdelen die het zwakst lijken, juist heel noodzakelijk zijn. En de delen die bij ons niet erg in aanzien staan, waarvoor wij ons schamen, omgeven wij met meer zorg, behandelen wij met meer eerbied, dan de andere delen van het lichaam. Die hebben dat niet nodig. God heeft het lichaam zo samengesteld dat hij de delen die het nodig hebben, grotere eer verleende. Want er moet geen verdeeldheid heersen in het lichaam, de lichaamsdelen moeten zorg hebben voor elkaar. Als één lichaamsdeel lijdt, lijden alle andere mee, en als één lichaamsdeel wordt geëerd, delen alle andere in de vreugde. U bent het lichaam van Christus en ieder van u is een deel van dat lichaam.

Dat is duidelijk genoeg, lijkt me. Niemand hoeft meer te zeggen, dat hij in de Gemeente niet iets nuttigs kan doen. Sterker nog: we hebben elkaar allemaal nodig!

Nog één keer terug naar het jongetje uit Johannes 6. Ik heb een kinderbijbel, waarin hij wél een naam heeft. Verzonnen uiteraard, want zijn naam is echt niet bekend. Toch heeft de verteller het ventje een naam gegeven die me erg aanspreekt: Ben. Dat betekent namelijk 'zoon'. Eigenlijk zit daar een mooie gedachte achter: als je een *zoon of dochter* van God bent, mag je je dus herkennen in dit jongetje. Zoals Ben mag jij je gaven ten dienste stellen van de hemelse Vader.

Maar nogmaals, zijn echte naam is niet bekend. Alle eer komt toe aan de hoofdpersoon: Jezus, Híj deed het wonder. Verder is het eigenlijk ook niet zo belangrijk *wie* er iets doet in het koninkrijk van God, maar *dát* je iets doet met wat je kunt geven. Ieder op zijn manier, jij op de jouwe, ik op de mijne. Gebruik je gekregen gaven in Gods dienst. Hij maakt er dan iets groots, wonderlijks, belangrijks en overvloedigs van!

Amen

20 juli 2001

* Een voorafschaduwung van het wonder uit Johannes 6 vinden we in de geschiedenis van Elisa, die 100 man meer dan genoeg te eten gaf van 20 gerstebroden, waarbij ook nog voedsel overbleef. Lees 2 Koningen 4:42-44.